

ВЕСЕЛКА

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ

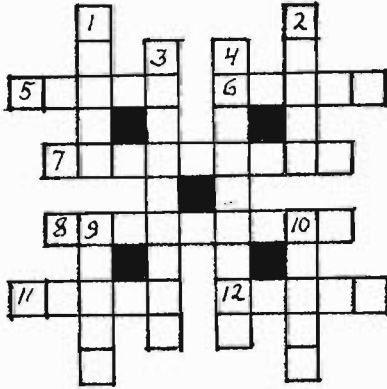
THE RAINBOW
A CHILDREN'S MAGAZINE

РОЗГАДАЙМО!

ХРЕСТИКІВКА

(Уклала А. Дичка)

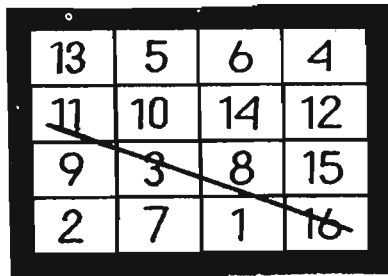
По горизонталі:

5. Інакше — вогнище.
6. Смачна ягода.
7. Колір українського прапора.
8. Смичковий музичний інструмент.
11. Інакше — табун.
12. Маленький сполох вогню.

По вертикалі:

1. Загальна назва для заліза, міді, срібла, золота.
2. Не їхати, а йти.
3. Гра у м'яча.
9. Стейт ЗСА.
10. Танок.

ПРОВЕДІТЬ ЛІНІЮ

Отут таблиця з числами, а шість кліток злучені лінією. Сума чисел, що знаходиться у цих злучених клітках, становить 48 [себто $11+9+3+8+1+16=48$]. А ви спробуйте провести другу лінію так, щоб сума чисел на злучених лінією клітках становила 71.

Можна зробити змагання в гурті товаришів — хто перший проведе таку лінію — виграв!

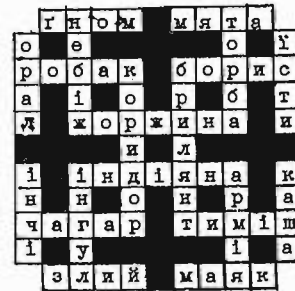
ЯКІ ЦЕ БУКВИ І СЛОВА?

Н . Ч	С . К
П . Ч	Л . С
Р . К	Н . С
Б . К	К . Т
Л . К	К . Л

Впишіть замість крапок одну — ту саму букву так, щоб вийшло десять слів з трьох букв.

Чи знаєте більше таких слів?

РОЗГАДКИ ЗАГАДОК У ЧИСЛАХ „ВЕСЕЛКИ” ЗА ВЕРЕСЕНЬ І ЖОВТЕНЬ 72.: ХРЕСТИКІВКА (Вересень):

Жовтень: **ВПИШІТЬ БУКВИ, ЯКИХ БРАКУЄ:** поРОГИ, доРОГИ, пиРОГИ, остРОГИ. **ЗАГАДКА:** соняшник; соняшник; човен. **ЧУДНЕ СТВОРІННЯ:** вітряк.

з кольоровими ілюстраціями виходить кожного місяця у Видавництві „Свобода” заходами Українського Народного Союзу. Редагує Колегія. Річна передплата становить у ЗСА — 5.00 доларів, у інших країнах — рівновартість цієї суми. Для членів УНС — 4.00 долари. Ціна окремого числа 50 центів. Ціна подвійного числа — 75 центів.

Обкладинка роботи Галлини Титляк.

“THE RAINBOW” — “VESELKA”

Published monthly, except June to September Bi monthly at Jersey City, New Jersey

81-83 Grand Street — Jersey City, N.J. 07303

Subscription \$4.00 per year.

Entered as Second Class at Jersey City, N.J.

Ілюстрація на обкладинці:
Юрій Козак — Вітер-пустун

О. ДАНСЬКИЙ

СТРІЛЕЦЬ ЛАДЕК ЗГОЛОШУЄТЬСЯ ДО СЛУЖБИ

— Дядечку, розкажіть нам щонебудь! — просили діти.

— Добре, діти, розкажу, але спершу мусите мені сказати, який завтра день.

Діти подивилися на дядечка й задумалися.

— А я знаю, знаю! — заплескала в долоні Ганнуся. — Завтра середа.

— Добре, Ганнусю, але що то за день?

— Дядечку, я знаю! — крикнув Юрчик, що вже ходив до школи. — Завтра Перше Листопада! Того дня 1918-го року українське військо зайняло Львів. Ми, новаки, будемо завтра в пластовій домівці відзначати Листопадові Роковини. Я буду говорити вірша про наших стрільців.

— А я, дядечку, також піду на свято, — похвалився Славчик. — Я маю шаблю і також буду українським вояком.

— І я буду і я! — цокотіла Ганнуся.

Славчик заперечливо покрутив головою.

— Ти дівчина, а дівчата не носять шабель.

— Чому ні? Я буду також мати шаблю, і рушницю, і танка, і літака. Матуся розповідали мені, що в нашому війську були й дівчата.

— Так, так, діти, були й дівчата. Але не сперчайтеся! — втихомирював дядько. — Краще послухайте про хлопчика, що був такий малий, як ви, а вже служив Україні.

І дядько почав розказувати:

— Було це влітку 1918-го року. Я мешкав тоді у Львові. Якраз мене звільнили з військової лікарні, де я лікував свої рани з війни. День був гарний, гріло сонечко, і я пішов за місто, на гору Високий Замок, де стояв колись княжий терем. А ви вже знаєте, що король Данило заснував Львів для свого сина Льва. Львів став гарним містом і столицею Західньої України. Я сів на траву й почав читати книжку. Нараз недалеко почув чийсь кроки. Я підняв голову і побачив

Загальний вид середмістя Львова. Посередині — вежа львівського ратушу, з якої 1-го Листопада 1918-го року повіз український національний прапор на знак відновлення Української Держави

чив малого хлопчину в шапці, брудній сорочині та подертих штанцях. Личко мав замуране, але рум'яне. От такий собі вуличник, львівський „батьрик”...

— Ти що тут робиш? — питаю його.

— Нічого! — знизав раменами. — Бавлюся.

Він мені сподобався, і я покликав його до себе. Підійшов трохи несміливо і став переді мною.

— Як називаєшся, хлопче?

— Я? Ладек.

— Ага, Володимир, Володько, — поправив я його.

— Ні, Ладек! — сказав він рішуче.

— Добре, Ладку, — погодився я. — А де ж ти проживаєш?

— Ніде! — Володько подивився на мене якось дивно.

Мене здивувала відповідь хлопця, і я почав розпитувати його докладніше.

Володько був сирота, батьків він не пам'ятав. Жив у якійсь своячки, але тільки взимі. Навесні і влітку бував, мов вільний птах. Раз трапилось, що взяли його до захисту, але Володько скоро втік.

— Там мене силували говорити польською мовою, — пояснив він.

— А хто ж ти? — цікаво запитав я.

— Я українець! — була горда відповідь.

Пізніше я дізнався, що Володько заходив до одного старого вчителя-українця, той давав йому одягу, їсти і навчив його читати.

Від того дня ми з Володьком зробилися приятелями. Я вигрівав на сонці свої прами по рахах, а Володько сидів коло мене. Він дуже любив слухати, як я вголос читаю. Але був дуже непосидючий: часами скоплювався, несамовито скрикував і, мов м'яч, котився з горба вниз. Опісля вертався всімхнений, втомлений, а часом і скривавлений. Деколи не являвся кілька днів, і я ніколи не міг довідатися, куди він ходить.

Минуло літо. Я вже не ходив за місто і тому не бачив „Ладека”. Кілька разів зустрічав його в місті, як продавав часописи. Кивав мені головою, як старому знайомому, і гнався далі.

Прийшла осінь. Я видужав і вступив знову до війська, та вже не до чужого, австрійського, а до рідного, українського, що почало тоді творитися. Першого листопада ми, українські вояки, перебрали владу у Львові, але зараз почалася війна з поляками, які виступили проти нас.

Військова частина, до якої я належав, обороняла один великий будинок навпроти парку. По-

ляки наступали. Нас було небагато, але ми взято відбивалися. Ми не мали зв'язку з іншими частинами. Вороги засіли довкруги й не перепускали нікого. Всі мої стрільці, яких я послав до інших наших частин, пропали або були ранені. А ворог навідав... У нас уже було мало набоїв до рушниць.

Я стояв біля вікна й стежив за ворогом. За кожним кущиком парку чайвся ворожий вояк. Шось ворухнулося за грубим каштаном, і я націлювався, щоб стрелити. Та рука опустилася... То не був ворог. Якось мала постать відірвалася від стовбура й бігла просто до нас. Кулі, мов оси, забриніли довкруги. Але ще мить, і малий чоловічок був уже за однією з колон, що підпирали наш будинок.

Переді мною стояв „Ладек”, так само обідраний, як давніше, замураний, але всімхнений. Малий носик почервонів, мов калина, а на голові сиділа велика вояцька шапка, що спадала аж на вуха.

— Бійся Бога, хлопче, ти чому не сидиш дома? — крикнув я. — Хочеш, щоб тебе вбили?

Володько став на струнко, приклав до шапки три пальці і проказав:

— Пане чотарю, стрілець Ладек зголошується до служби!

Стрільці зареготалися. Та я не сміявся. Я зрозумів, що той хлопчина справді вважає себе за вояка. Чи ж не пройшов він відважно бойову лінію? Я напavidку склав записку до нашої команди про те, що маємо обмаль набоїв.

— Слухай, Ладеку! — кажу Володькові. — Чи не пішов би ти з цим листом до Народного Дому?

Володько виструнчився, взяв від мене листа і сказав: — Наказ, пане чотарю!

Уже хотів відходити, але чогось зам'явся.

— Може боїшся, Ладеку? — питаю я.

— Ні, пане чотарю, але я хотів просити... Я хотів би мати отакого тризубчика!... — і показав на мою шапку.

Мовчки зняв я з шапки тризуба і причепив його до Володькової блюзи. Опісля поцілував його личко, порадив добре оберігатися, і він побіг. Мов миша, просмикнувся по під мур і зник...

Минали довгі години. Допомоги не було. Я вже думав, що бідний Володько загинув або попався в руки ворогів. Та незабаром прийшла підмога й набої. Ми відбили ворога.

Потім мені розповідали, що до Народного Дому прибіг поранений хлопчина і добився до команди. Кричав, що в будинку, який ми обороня-

ДИТЯЧИЙ ПИСЬМЕННИК ДАНИЛО ЧАЙКОВСЬКИЙ-ДАНСЬКИЙ ВІДІЙШОВ ВІД НАС НАЗАВЖДИ

ли, негайно потребують набоїв. Показував на тризуб на своїй блюзі, як на доказ, що він — вояк.

Так малий „Ладек” урятував нас своєю відвагою й проворністю.

— А що сталося з Володьком? — посипалися дитячі питання.

— Володька від того часу я довго не бачив і думав, що вже ніколи не побачу.

— Чи йому трапилося щось погане? — злякалась Ганнуся.

Юрко й Славко теж посумніли.

— Володьковилікувався з рани, пережив війну, а потім, як підріс, записався до таємної Української Військової Організації, що й по війні боролася з ворогами України. Його схопили й посадили в тюрму. Але почалася друга світова війна, і Володько вирвався на волю. Він ще міцніше любив свій рідний край, ще дужче бажав йому служити. Бойова вдача не дозволила йому сидіти без діла. Він пішов до Української Повстанської Армії, воював з ворогами України, а потім прорвався з відділом повстанців до Німеччини. Тепер проживає в Америці, в нашому місті.

— В нашому місті! — скрикнули разом діти. — І його можна побачити?

— Як хочете, я завтра запрошу його до нас. Він сам вам розкаже, як прокрадався вулицями Львова під дощем куль з мосю запискою.

— Запросіть, запросіть його, дядечку! — загомоніли діти, а мала Ганнуся з радості аж заплескала в долоні. Вона обняла дядечка своїми рученятами й щиро поцілувала.

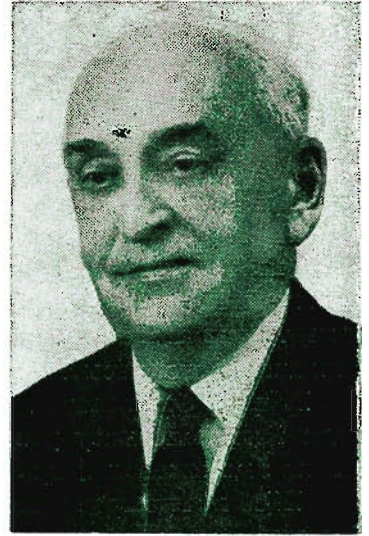
Батрами називали у Львові занедбаних хлопців, вуличників, волоцюг.

Ладек — це з-польська Володько.

У роках 1772-1918 західня частина України, звана Галичиною, входила до складу Австро-Угорського царства, і українці мусли служити в австрійській армії.

Польсько-українська війна почалася у Львові в листопаді 1918 р., а потім поширилася на всю Галичину й Волинь. Закінчилася вона відступом Української Галицької Армії за Збруч у червні 1919 р., бо Україна боролася з кількома ворогами і не мала підмоги ні від кого. Від 1919 до 1939 року Галичина, частина Волині, Полісся, Холмищина й Підляшшя перебували під польською займанщиною.

Сумна вістка для вас, юні читачі „Веселки”: вліті 1972 року перестало битися серце нашого дитячого письменника, Данила Чайковського - Данського. Помер після довгої недуги, похований на українському православном у цвинтарі в Бавнд Бруку, в З'єднаних Стейтах Америки. На цьому цвинтарі спочивають вічним сном визначні заслужені українці — тут поховані теж письменники, що писали свої твори українським дітям — поетка Оксана Лятуринська, поет Олекса Стефанович, а тепер спочило тут тіло письменника Д. Чайковського-Данського.

Відійшов від нас, але залишив українським дітям свої гарні дарунки — свої казки й оповідання.

У цьому числі „Веселки” вміщене його оповідання „Ладек” про відважного й розумного хлопчину, який допомагав українським воякам під час боїв з поляками за Львів. Прочитайте ж, юні читачі, уважно це оповідання, а прочитавши, прокажіть увечері перед сном молитву до Всевишнього — за спокій душі нашого письменника.

Свої казки й оповідання друкував наш письменник у дитячому журналі „Малі Друзі”, а відтак у „Веселці”. Дуже любив українських дітей і молодь, редагував всякі видання для молоді, був дійсним членом Об'єднання Працівників Літератури для Дітей і Молоді.

Якщо колись будете в місті Бавнд Бруку, коло Нью Йорку, де збудована величава українська Церква-Пам'ятник і де живе та працює Митрополит Української Православної Церкви, Владика Мстислав, то підіть на цвинтар коло церкви і відвідайте могили наших дитячих письменників — Оксани Лятуринської, Олекси Стефановича та Данила Чайковського-Данського і прокажіть над їх могилами молитву „Отче наш”.

НАД ДНІПРОВИМИ ПОРОГАМИ ТИСЯЧА РОКІВ ТОМУ

Подія, про яку хочемо розказати, сталась у 972 році, тобто тисячу років тому. Саме тоді вертався з походу до Києва київський князь Святослав, володар Русі-України. Прибувши до Дніпрових порогів, він наказав своїм воїнам відпочивати, бо вони були не абияк змучені далеким воєнним походом і важкими боями.

І ось, у хвилину, коли Святослав і його військо найменше того сподівались, наскочили на них печеніги. Ніхто не знав, що печеніги крилися у недоступних місцях над Дніпром, очікуючи Святослава з його військом. Розгорілась завзята битва. Військо Святослава не було до того приготоване і не мало часу уставитись у бойову лаву. Битва закінчилась смертю Святослава.

Щоб краще зрозуміти цю подію, треба знати, що тодішнє військо виглядало зовсім інакше, як сьогодні. Воно не мало ні літаків, ні танків, ні гармат, не мало навіть рушниць. Вояки стріляли з луків та боролись мечами, списами й топорами.

Тисячу років тому наша Батьківщина Русь-Україна була великою і славною державою. Її війська ходили в далекі воєнні походи. Їх боялися навіть греки. Грецька держава звалась тоді Візантією і уважалася за наймогутнішу країну тодішнього світу. Однак, бувало й таке, що наші війська заганялись аж під мури грецької столиці, Константинополя.

Святослав мав завзяту бойову вдачу. Його батько Ігор загинув у війні з деревлянами ще тоді, коли Святослав був малим хлопцем. Його вихувала мати, княгиня Ольга. Найкращими забавами для нього були меч, лук та інша тодішня зброя. Коли Святослав підріс, то навчився теж керувати військом-дружиною, яку дуже любив. Тоді перебрав від матері Ольги правління держави.

Мавши найвищу владу в своїх руках, Святослав розпочав великі військові походи. Він хотів побільшити свою державу, зробити її могутньою, а одночасно звільнити від ворогів, що їй загрожували. Насамперед пішов на хозар, що жили між ріками Доном і Волгою, розбив їх військо та багато їх переселив у свою державу, де тоді людей було ще мало. В Україні жили донедавна, може й досі живуть ще караїми, в більшості нащадки тих полонених, що їх привів Святослав з Хозарії. Їх можна було бачити донедавна в Криму та в містечках Західньої України.

Після розгрому хозар Святослав ходив вій-

ною на волзьких болгар, а опісля на північний Кавказ та на землі теперішніх москалів. Спостерігаючи ці походи войовничого Святослава, Візантія злякалася, що Святослав нападе також на її землі. Тоді вона поклала собі хитрим способом усунути таку небезпеку.

Візантія мала ще одного близького й небезпечного сусіда. Цим сусідом були болгары, які жили на південь від долішнього Дунаю. Візантійський цісар Никифор Фока, послуговуючись хитрощами, викликав війну між Болгарією і Руссю-Україною. Святослав пішов з військом на Болгарію і здобув велику частину того краю. Тоді укріпився над Дунаєм у місті Переяславці. Він хотів приєднати Болгарію до Русі-України.

Греки також хотіли мати Болгарію під своєю владою. Вони боялися, щоб Святослав не став їхнім сусідом. Тоді вони підмовили степову орду, що жила над Волгою і звалась печенігами, щоб напала на Київ, бо, мовляв, там нема кому боронитись. Печеніги послухали греків і пішли на столицю Русі-України. Про це в пору дізнався Святослав, залишив Болгарію, скорим походом вернувся в Україну і прогнав печенігів у степи. Забезпечивши Київ та інші міста в своїй державі, він вернувся до Болгарії, бо війна ще не була закінчена. Тоді греки погодились із болгарами і спільними силами виступили проти Святослава.

Святослав не любив греків і всіма силами хотів їм відплатитися. У кількох битвах завдав він їм важких утрат, і греки подумали, що краще буде з ним замиритися. Святослав погодився на мир і по укладенні договорів повів військо до Києва. Військо було змучене війною і не дуже численне. Про це знали греки і знов підмовили печенігів. Печеніги засіли коло Дніпрових порогів. Коли ж Святослав дав наказ військовій розташуватись на відпочинок біля порогів, вони несподівано напали на русичів. Святослав згинув у завзятій битві.

Над Дніпровими порогами повинен би стояти величний пам'ятник Святославові, але й порогів уже немає. На Дніпрі побудовано величезну греблю з гідроелектривнею, і вода затопила всі пороги. На тому місці тепер величезне озеро, звуть його також „Кахівським морем”.

Пояснення-словничок: хозари і печеніги — степові кочовничі племена, що нападали на українські землі. Князь Ярослав Мудрий розбив печенігів у битві під Києвом і на пам'ять перемоги поставив храм св. Софії.

КНЯЗЬ СВЯТОСЛАВ

Тихо лине рік за роком,
Підростає Святослав,
Вже він має лук і стріли,
Вже й меча собі придбав.

Приблизить на стайню часом,
На коня — і в степ летить,
Не нагішиться вояцтво —
Серце матері тремтить.

У своєму товаристві
Він давно за ватажка,
Хай хтонебудь не поцілить
В саму шию будяка, —

Одбере меча і лука
І не візьме на війну:
Хай, мовляв, ще дома вчиться
Боронити сторону.

Ось і парубком стає він,
Кремеznий, міцний, як дуб,
Сині очі, чорні брови,
Над чолом лицарський чуб.

А в боях, кривавих січах
Всюди перший Святослав,
Першим він ставав до бою
І останнім бій кінчав.

Був він чесний, справжній лицар
І, коли на бій ішов,
Посилав гінців, щоб ворог
До змагання був готов.

Та недовго забавлявся
Після бою Святослав:
Рано вдосвіта вставав він
І опівночі лягав.

І коли в своїй державі
Він тривалий лад завів,
То до матері звернувся:
— „Мати, син твій відпочив.

Хоче син твій Україні
Щастя й долю принести,
Не розгнівайся на нього
І в новий похід пусти!”

І, зібравши десять тисяч
Найміцніших вояків,
Святослав Дніпром на південь
На Болгарію поплив.

Далі військо вів степами
Серед спеки, серед злив,
Бут зустрів, Дністер широкий
І обидва переплив.

Довго, довго йшов степами.
Ось уже й Дунай блищить,
І, як писанка, на горах
Переяславець стоїть.

Святослав, як лев, боровся,
І тому він поборов,
З переможними піснями
В Переяславець ввійшов.

Хто готов за край, за волю
Скласти голову свою,
Той бував і є і буде
Переможцем у бою.

Ватажок — провідник (leader); сторона — тут: батьківщина, рідний край (country, motherland); кремеznий — міцний (cobby, strong); січа — запеклий бій (carnage, slaughter); гінець — посланець (messenger); Переяславець — місто в Болгарії.

ЖАБКА ПРОЩАЄТЬСЯ З ДІТЬМИ

Над річкою холодний вітер,
Шумить посохла осока,
Вже не цвітуть веселі квіти
На березі ставка...

Зелена жабка позіхає:
— Ой, сумно, сонно, скучно страх!
Щось сон мене перемагає...
До ліжка вже пора!..

Здорові ж будьте, друзі любі,
І до побачення тоді,
Як виростить весна на дубі
Листочки молоді!

— Добраніч, жабко! — каже Люда. —
Бажаєм гарних, милих снів,
А ми тут згадувати будем
Твій „рах-рах-рах” веселий спів.

Катерина ПЕРЕЛІСНА

Ілюстрація Юрія КОЗАКА

СТРАШНО!

Зайчик зшулився в кущах,
Бо напав на нього страх:
Жовтий лист зашелестить —
Зайчик зиркне, затремтить,
Жолудь з дуба упаде —
Зайчик вушками пряде.
Захитається трава —
Охне зайчик: „Це сова!”
Хрюкнуть в листі їжаки —
Зайчик скочить: „Це вовки!”
І помчиться із ліска
Через поле, до ярка.

Зшулитись — притаїтись (to lurk, to hide); жолудь — насіння дуба (acorn); прясти вушками — швидко рухати; їжак — hedgehog.

ГОЦА ДРАЛА

Як настали зимні нічки,
Виліз грубий рак із річки...

Та й порачкував до Гоци,
Попрощатись з нею хоче.

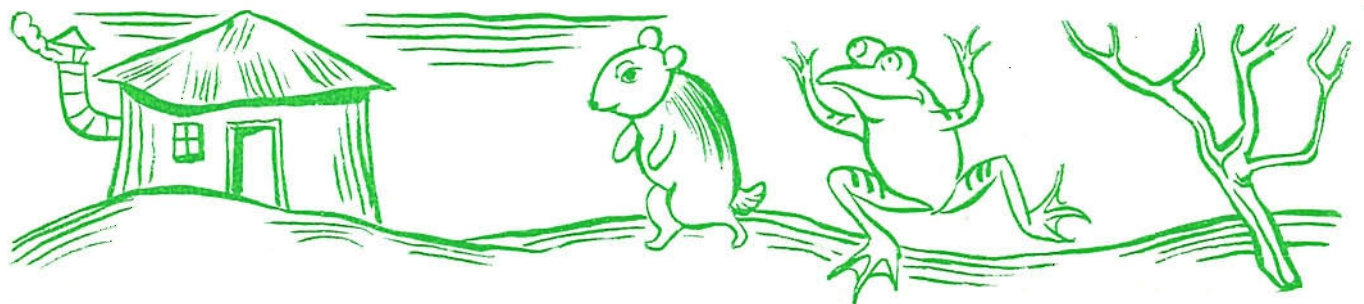
— Вже зима надходить знову —
Я йду спати! Будь здорова!

З-під тернини, з-поміж віг
Вилізає чорний кріт.

Хоч сліпенький, чус носом,
Де живе сусідка Гоца.

— Треба, Гоцо, нам прощатись
Мушу зиму переспати!

Звідкись жабка прискакала:
— Гей, чи вдома Гоца Драла?

Та й маленький бурундук
Лапкою у двері — стук!

— Будь здорова! За годину
Вже полізем під перину.

Гоца щиро їх прощала,
Палявицею вгощала.

— Ну, здорові спати йдїть,
Тільки дуже не хропїть!

Навесні ж, як сонце блисне,
Хай пан рак від річки свисне!

У СТОЛІТТЯ НАРОДИН БОГДАНА ЛЕПКОГО

9-го листопада 1972 р. припадає століття з дня народження видатного українського поета й письменника новіших часів — Богдана Лепкого, який вповні заслуговує на те, щоб згадати його не злим, тихим словом. Він може і повинен теж стати гідним взором для наслідування нашою молоддю.

Богдан Лепкий народився в селі Кругулець, що лежить серед широких пшеничних ланів галицького золотого Поділля. Його батько, о. Сильвестер Лепкий, був також письменником і свої твори підписував псевдонімом (прибраним ім'ям) „Марко Мурава”. Письменником і журналістом був теж рідний брат Богдана, колишній УСС (Український Січовий Стрілець) — Лев Лепкий.

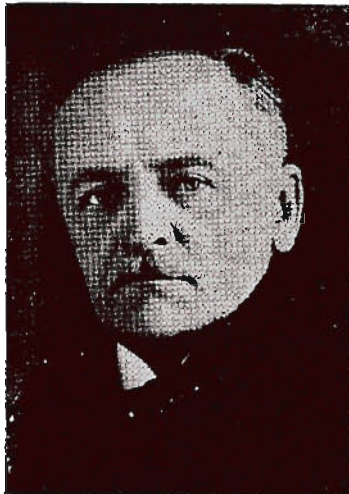
Краса рідної землі й велика любов до неї, розумне виховання в батьківському домі та зразкове життя батьків розвивали мистецьку душу малого Богдана, напоювали її піднесеними почуттями та збудили бажання стати поетом і письменником.

По закінченні гімназії в Бережанах Богдан учився в університетах Відня, Кракова і Львова. По закінченні студій став учителем у Бережанах, у тій самій гімназії, до якої кілька літ тому сам ходив щоденно на науку. Пізніше його покликали на професора університету в Кракові, на польських землях, і там він викладав українознавчі предмети.

Під час першої світової війни Богдан Лепкий провадив культурно-освітню працю в австрійському таборі полонених, де перебували українці, вояки російської армії. У висліді цієї праці багато тих національно освідомих полонених вступило в ряди української армії і вернулося в Україну, щоб боронити свою рідну землю.

Деякий час проф. Богдан Лепкий був членом польського сенату у Варшаві, де обороняв права рідного народу.

Та головна заслуга Богдана Лепкого лежить у його письменницькій праці. Ставши поетом, написав він цілий ряд гарних поем та віршів, головною ліричного характеру, тобто таких, в яких висловлює свої власні думки, свої почування, переконання та враження. Перша збірка оповідань Б. Лепкого „З села” появилася в Чернівцях 1897 р.

Ще перед першою світовою війною появилися друком його поезії в окремих книжках-збірках: „Осінь”, „Листки пануть”, „Над рікою”, „З глибини душі”, „Поезіє, розрадо одинока”, „Тим, що полягли” та ін. В деяких поезіях він, наче пророк, передбачав кращі часи для нашої Батьківщини. Ось у твої „Голос надії” провістив:

І я кажу вам: день іде,
Іде така година,
Коли ні тут, ні там, ніде,
Кордонів жадних не буде,
Лиш даль далека, синя...

Крім поезій, написав Богдан Лепкий цілий ряд повістей і оповідань. На першому місці серед його творів стоїть трилогія (вір в трьох частинах) п. н. „Мазепа”, що має шість томів. Ось назви окремих книжок: „Мотря” (2 томи), „Не вбивай”, „Батурин”, „Полтава” (2 томи). Крім того, написав ще й інші повісті, як „Під тихий вечір”, „Сотниківна”, „Крутіж”, „Веселка над пустирем” та інші, а також кілька збірників менших оповідань, як: „З села”, „З життя”, „Цвіт щастя”, „По дорозі життя”, „Щаслива година” тощо.

Повісті Б. Лепкого, особливо історичні, радо читає українська молодь. Він любив її, дбав про неї і називав молодь тією частиною народу, до якої належить майбутнє.

Але не тільки для молоді писав свої твори Богдан Лепкий. Писав він і для дітей. Коли у Львові став появлятися у 1890 р. дитячий журнал „Дзвінок” (1890-1914), то в ньому почав наш поет друкувати свої вірші дітям. Потім друкував свої твори у журналі „Світ Дитини” (1920-1939), а вкінці у журналі „Малі друзі”. У „Світі Дитини” помістив він цілу історію української літератури — розповів про українських письменників і їх твори від найдавніших часів аж до нової доби. Його твори для дітей друкувалися в „Цвітці” (1914-1918), журналі, що його видавав Український Народний Союз Також багато окремих творів для дітей написав наш поет і письменник, як от „Про діда, бабу і качечку кривеньку”, „Про дідову Марусю і про бабину Галюсю”, „Про лиху мачуху, сирітку Катрусю, чорну Кицьку, дванадцять розбійників і про княженка з казки”, „Казку про

Ксеню і дванадцять місяців". Спомини з дитячих і юнацьких років описав Б. Лепкий у збірці „Казка мого життя". Крім того перекладав для українських дітей казки інших народів — німецькі казки Братів Грималь, казки Гавфа, арабські „Казки з 1001 ночі", казки Андерсена, „Робінзон Крузо" Дефо, славні світові казки „Червона Шапочка", „Заворожена королівна", „Кіт у сал'янцях" і багато інших.

Всі ці твори дають читачеві духову насолоду, хоч деякі з них нав'яні тим сумом, що його відчував сам письменник після втрати нашої державності в 1919-1920 роках.

Усі твори Богдана Лепкого — поетичні і прозові — треба прочитати всім українцям, а молоді в першу чергу, бо в них багато є такого, що і нас піднесе на душі та настроїть наш ум для дальшої і кращої праці над собою, для кращого зрозуміння нашої долі та для глибшого відчуття краси нашої рідної землі — незабутньої України.

Богдан Лепкий помер на початку другої світової війни у 1941 р., проживши 69 років, але пам'ять про нього в ріднім народі житиме довгі-довгі літа.

Богдан ЛЕПКИЙ

Ілюстрації Михайла ДМИТРЕНКА

ПІСНЯ ПТАШКІВ НА ВОЛІ

(Скорочено)

Раз у вечір, як парубки вернулися з поля, Яницька шепнула до малого, але так, щоб тато й мама чули:

— Там щось Василь має для тебе.

— Де він?

— У кухні.

І малий побіг до кухні. Василь сидів на лавці, а коло нього стояла клітка, невеличка з по вигинаними дротами, стара. А в тій клітці товклися два пташки. Щойно зловлені; боялися, тому й неспокійні.

— Це я для тебе зловив, — сказав Василь, і підніс клітку вгору. — На, мами! Бери! Тільки не кинь, бо ще розіб'ється і щиглики полетять надвір.

Хлопець не вірив своїм очам. Невжеж ті пташки дійсно будуть його?

Взяв клітку в обидві руки, Василь відчинив йому двері до покою, і він пішов.

— Мамо! — кричав вбігаючи до їдальні, — щиглики! О, дивися, які гарні! Живі, правдиві щиглики!

Увесь аж саяв.

Мати зірвалася з крісла:

— Не біжи, не біжи, бо ще впадеш!

— Або я що? Дитина?... — і надув губи.

Оповідання „Пісня пташків на волі" взята зі збірки Богдана Лепкого „Казка мого життя". У цій збірці автор описав свої пригоди з дитячих і юнацьких років. Такі оповідання з власного життя називаємо автобіографічними.

Малий — це самий Богдан Лепкий. Яницька, це служниця у домі Лепких і пестунка-няня малого Богдана. Копичинці — місто на Поділлі в Західній Україні.

Але мама таки взяла від нього клітку й поставила на стіл. Вона також дуже любила пташки. Обоє припали до них.

— Які гарні! Жовті, як канарки, а підборіддя мають червоні. Це пара! Він і вона. Він трішки більший від неї і неспокійний. Освоїться. Але ти мусиш їх пильнувати, бо згинуть, — приговорювала мати.

Насипали якогось зерна, всунули до клітки малу філіжанку від чорної кави з водою і поставили клітку на комоді, щоб світло пташкам в очі не било.

— Завтра, — сказав хлопець, — знайдемо для них краще місце, бо тут недалеко годинник. Чикас і б'є, не дасть їм спати. Правда?

Мати притакнула, а тато мовчав, ніби тих пташків ніколи й не було. Читав собі книжку, як звичайно ввечері.

— Тато не любить пташків? — питався хлопець.

— Любить, але надворі, — відповів батько коротко й далі читав.

А хлопець навіть не повечеряв спокійно, все заглядав, чи є ще зерно і чи не треба до тої філіжанки без вуха долити трохи води.

Довго не міг заснути. Надслушував, чи щиглик не співає.

А вранці, як тільки збудився, вискочив з ліжка, всунув ноги у свої калчики й побіг до клітки. Пташки вже не товклися так, як учора, і як тільки його побачили, стали знову неспокійно перескакувати з одного щаблика на другий.

— Боятся мене. Невже ж я такий страшний?

Зідхаючи, вернувся назад до ліжка, бо почув у другім покою шелест. Боявся, чи не встане тато. Якби тато побачив, що він у білизні вискакує з ліжка до шташків — було б тоді!

Добре, що Василь щиглики приніс. Буде робота. Ще й яка! Бо то й їсти треба їм дати і напоїти і в клітці лад зробити, щоб було чисто, як у покоях під неділю.

І хлопець пильнував своїх пташків. А вони таки ніяк не хотіли співати. Недобрі щиглиська! Задере голівку догори, приплющить одне очко, гадаєш: „Ось-ось і зачне”, а він чичиркне тільки і — кінець. Що за біда! Може клітка для них замала і не мають куди голосу пустити, може їм зерно не смакує, а може б треба до води досипати цукру?

Запитався мами, і стало на тому, що треба про нову клітку подбати. Мама сказала треба дротаря заждати. Цей таку клітку з дроту змайструє, що тільки стій і дивися.

Одної днини прийшов горшкодрай, мама вийшла до нього, побалакали і за який там тиждень клітка була готова. Ціла з дроту та ще й з причіпкою на гніздо. Не клітка, а — радість одна.

До тої нової клітки перепровадилися пташки з усім своїм мастком, з тарільчиком на зерно і з безвухою філіжаночкою на воду. Тільки трішки свого пір'я залишили.

Але співати таки не хотіли. Погані, невдячні щиглиська!

Хлопець їх просив і погрожував, — не хотіли. Аж одного дня, як був тільки з татом у покою, спитався:

— Тату, а чому щиглики не співають?

Тато надумувався хвилину. А тоді:

— Бо вони в неволі, сину.

— В неволі?

— Кажу тобі: в неволі. І тому не хочуть співати.

— Так, як козаки у каторзі турецькій?

— Так само.

— А козаки таки співали: „Ой нема ні вітру, ні хвилі із нашої України”.

— Бо це були козаки, а щиглики лише пташки. Але неволя одна. Не пускаєш їх з хати, і вони тобі за кару не співають. Що з того, що мають зерно й воду, коли не мають волі.

Хлопець мовчав. Йому жаль було пташків у неволі, але й жаль було пускати їх на волю. Полетять — і буде по них. Лишиться пуста клітка.

Кілька днів ходив і потішався гадкою, що щигли погодяться зі своєю долею, зрозуміють, як він їх любить і як дбає про них, зрозуміють і стануть співати.

Та пташки не співали. Навіть не скакали весело, лише сиділи насторожені, як сови. Тоді рішився. Мама поїхала до Копичинець на ярмарок, він прийшов до тата й каже:

— Хіба пустім ті пташки на волю.

Батько допитливо подивився на нього й погладив його по голові:

— А не будеш плакати за ними?

Хлопець спустив очі вниз:

— Як буду, то не вголос.

— Я й тихого плачу не хочу, бо він ще гірше, ніж голосний. Дай руку, що не будеш плакати...

— Даю... Але чи я їх вже ніколи не побачу?

Батько здвигнув плечима:

— Або я знаю. Може й побачиш. Може вони прилетять на черешні перед вікнами в великім покою.

— А як я буду знати, що це вони, ті самі мої пташки?

— Почепимо їм червону волічку до ніжок. По тім і пізнаєш.

**

Так і зробили. А тоді батько відчинив кватирку, і пташки полетіли геть. Мигнули й щезли з очей. Але не з пам'яті хлопця.

Він не раз ставав перед пустою кліткою і думав, а мама казала: „Видиш, не треба було випускати пташків. Але ти сам хотів...”

Аж прийшла зима. Скоря і сильно люта.

Насамперед сніг ліпив і ліпив, а тоді потиснули морози. Хлопець зі слізьми на очах дивився на замуровані вікна.

— Не знати, чи живі ще мої щигли? — питався. — І що вони тепер їдять, коли все під снігом?

— Не журися, — потішав батько, — скажу Василеві повбивати застругані колики в землю перед вікнами і на ті колики повтикати немолочені снопи. Пташки будуть прилітати й їсти. Твої щигли також.

За кілька днів мороз трохи пустив, сонце розігріло заморозь на вікнах, хлопець дивився у вікно. На снопках було безліч птахів, малих і великих. Молотили зерно, як змолоцки. А було що, бо подільські снопи великі, а пшениця цього року кірцювала.

Нараз хлопець скрикнув:

— Тату, мамо, є мої пташки, є!

Тато й мама прибігли з другого покою. Між пташнею, що як рій обсіла найближчий сніп, були два щиглики з останками червоної волічки на ніжках.

— Вони співають. Чуєте, як співають? О, о!

Але тільки вітер за вікнами шумів. Ніхто ніякого співу не чув.

Тільки хлопцеві причувалася пісня пташків на волі.

Пояснення-словничок: щиглик (щиголь) — рід птаха (goldfinch); комода — рід меблів з шухлядами (chest of drawers); щаблик (щабель) — поперечний ступінь у драбині (round step of a ladder); дротар — ремісник, що робить речі з дроту, направляє дротом розбитий посуд тощо. Дротарів називали в Україні „горшко-драями”. Вони мандрували від села до села (wiremaker); каторга — в'язниця, також тяжка праця, зокрема невільників-гребців на турецьких галерах (hard labor in prison; Turkish rowing vessel which served as a prison ship for christian captives); волічка — груба нитка до вишивання (worsted yarn, spun wood); змолоцок — змолотник, молотільник, людина, що молотить збіжжя (thresh-er); кірцювати — корець, це міра збіжжя, сто кілограмів. Збіжжя кірцює тоді, коли з копи снопів намолочується сто кілограмів зерна.

Богдан ЛЕПКИИ

ОСІННЄ ЛИСТЯ

Осінь листя знов паде
Платками золотими,
А осінь нивами іде
І розмовляє з ними.
Галуззя ваше на весну
Зазеленіє знова,
Життя розбудить їх зо сну,
Прийде на них обнова.
Падіть, листки, падіть, падіть,
Додолу, все додолу,
Про весну й літо шелестіть
Собі казки посполу!

Катерина ПЕРЕЛІСНА

ЩО СТАЛОСЯ?

Чорнобривці із куточка
Виглядають:
„Що це сталося з садочком? —
Всіх питають. —
Ще учора скрізь тут квіти
Розцвітали...
А сьогодні де ж поділись?
Чи пов'яли?
Нащо вкрило їх те листя
Із кленочка?
Дуже сумно нам без друзів
У садочку”.

Чорнобривець — квітка (Indian pink); кленочок — малий клен, дерево (maple).

(З „Лиса Микити”)

Швець, швець, горобець!
А шевчиха — горобчиха!
Шевченята — гороб'ята!
Роблять птахам черевики
То маленькі, то великі.
А коли настала осінь,
Горобці лишилися босі.

Бабай

ЗАЙЧИК-ПОБІГАЙЧИК

ЗАЄЦЬ - СТАРШИНА

Став Зайчик-Побігайчик старшиною над усім заячим родом. Був він мудрий і справедливий, і всім зайцям за нього жилося добре.

Новий старшина вивів заячий рід у таке місце, де не було хижого звіря. Там серед лісу, на широкій рівнині, що поросла кущами та травою, було велике озеро. Це озеро зайці присвятили місяцеві, бо зайці від непам'ятних часів моляться до місяця. Навколо озера заячі родини під кожним кущем випорпали собі нори в пухкій землі. Так тут оселилася, жила й множилася незчисленна сила заячого роду.

Але в сусідній країні, де жило велике стадо слонів, настала посуха. Стало скрутно слонам, і розіслали вони посланців, щоб шукали багатих на воду та на траву околиць. Один з тих посланців зайшов до заячого краю, і йому дуже сподобалася ця місцевість. Вернувся додому й розказав про все, що бачив, але про самих зайців не згадував нічого. Почувши добру звістку, рушив увесь слонячий народ на нові поселення. Своїми ножищами слони порозтолочували багато заячих гнізд, багато зайців подушили або покалічили. Плачем та стогоном укрився заячий край. Збіглися зайці до свого старшого, Зайчика-Побігайчика, заплакали перед ним на свою долю та й стали благати в нього ради і допомоги.

Глибоко задумався заячий старший. Нарешті надумався і пішов до слонячого старшого. Прийшов та й каже:

— Приходжу до тебе не з власної волі, а як посланець нашого ясного і безсмертного господаря-місяця.

— То місяць — ваш господар? Чого ж він хоче? — питає слон.

— Ось що промовляє він моїми словами: „Ви найбільші та найміцніші між усіма звірми, але пішли походом проти мого малого й бідного заячого роду. Ви потоптали багато дітей, потолчили луки й пастів-

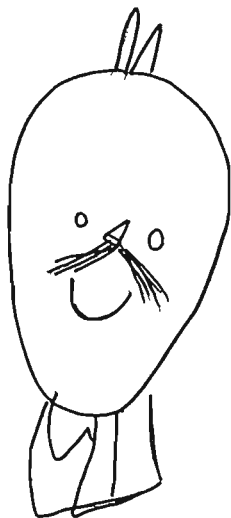
ники, заволоділи озером. Коли не залишите в спокою мій народ і не підете звідси, то розгніваюсь на вас, оберну вам усю воду на кров, а всю пашу на будяки; напущу на вас тяжкі хвороби й пошесті”. Так говорить тобі наш господар, ясний місяць. А як не віриш мені, то я покажу тобі розгніване лице місяця. Іди лиш зо мною до озера!

Прийшли слонячий старший із заячим старшим до озера. Місяць ясно відбивався в озері. Зайчик-Побігайчик знову каже:

— Вклонись ясному місяцеві та доторкнись хоботом до цього посвяченого йому озера! Може він дасть тобі який знак, що маєш робити.

Слон упустив свого хобота в озеро. Зараз таки вода захвилювалася, і відбита у воді подоба місяця покривилася зморинками

— Бачиш, — каже Зайчик-Побігайчик, — як місяць показує тобі свій гнів за кривди, заподіяні заячому народові?

ЗАЙЧИК

Дорога „Веселко"! Тут є ЗАЙЧИК. Намалувала Наталя М а з я р, 4 роки, Торонто, Канада.

КУТОК ЮНИХ АВТОРІВ

ПРАЦЬОВИТА

Хочу їсти,
Хочу пити
І не знаю,
Що робити,
Чи у мами просити,
Хотіла б сама заробити,
Та руки не дозволять.

Леся Галів
Нью Йорк

— О, місяцю ясний! — сказав слонячий старший. — Не гнівайся на нас! Ми зараз послухаємо твого наказу!

І справді, він так і зробив: пішов із усіма своїми слонами геть із заячого краю.

А зайці знов вернулися на свої давні улюблені місця, полагодили та побудували свої гнізда і стали мирно й любо жити під проводом свого мудрого старшини — Зайчика-Побігайчика.

(Кінець)

Полюшня-словничок: в д а т и — зуміти, погратити зробити; к р а й — тут: кінець; х о б о т — довгий ніс у слона (trunk).

ПРОЧИТАЙМО КНИЖЕЧКУ ПРО КНИЖЕЧКУ

У крамниці на полиці
Зажурилась Книжка:
— Ніхто мене че читає,
Тільки сіра мишка...

А мене ж бо написали
Не для мишеняток,
А для наших,
українських
Хлопчиків, дівчаток...

І засмучено сказала
Українська книжка:
— От коли б я ніжки
мала
Як та сіра мишка!...

Подалась би я з казками
Від хати до хати —
Між малими козаками
Читачів шукати!

Раптом сталось дивне
диво
Виросли у книжки
Хоч короткі, та рухливі
Дві тоненькі ніжки.

Крок наліво, крок
направо
І вперед два кроки —
І побігла книжка жваво
На шляхи широкі...

В американському місті Чикаго вийшла нова українська книжечка для дітей. Її написала відома письменниця і поетка Ганна Черинь і назвала — не вгадасте! Назвала її так: „Пригоди української книжки". На 15 сторінках, ілюстрованих Юрієм Сластьоном, поетка розповідає про спочатку дуже сумні пригоди української книжки: вона ходила від дитини до дитини, від хати до хати — і ніхто не хотів її читати! Одні не мали часу, інші не вміли читати по-українському, а Василько, щоб її не читати, заліз аж під телевизор!.. І так тривали сумні пригоди, поки не довідуємося з поеми, що:

„Аж в одній веселій хаті,
Де живе Наталя,
Книжку радо привітали
І на стіл поклали”...

Всі радо прочитали ту цікаву книжку „мовою батьків, родини і всієї батьківщини — України", як про це гарно розповіла наша письменниця Ганна Черинь.

А тепер, діти, ваша черга — прочитайте її книжку „Пригоди української книжки"! (п.)

БОГДАН-СИЧОВИЙ СТРИЛЕЦЬ

UKRAINIAN TALE

BOHDAN-SICHOVY STRILETS

ІСТОРИЧНА КАЗКА

РОЗДІЛ VIII: ПОЛОНЕНІ

CHAPTER VIII: PRISONERS

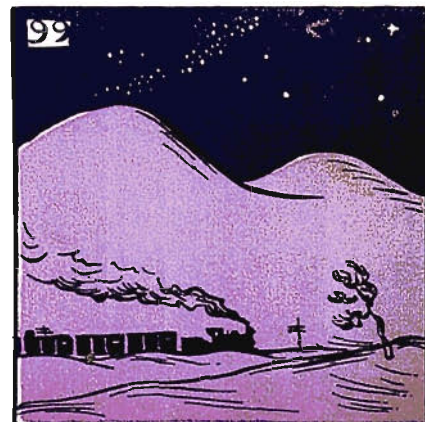
97
Паровіз пересував деякі вагони на інші рейки, шипів і посвистував.

The engine, hissing and clanging, moved cars to other tracks.

98
Тим часом Богдан вирізував у кутку вагона чималий отвір.

In the meantime, Bohdan was cutting out a sizeable hole in the corner of the wagon.

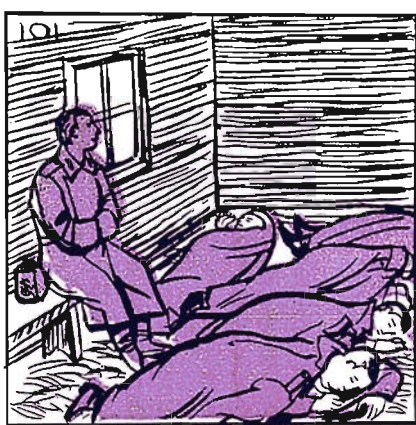
99
Настала ніч, і поїзд рушив у дальшу дорогу на південь.

At night, the train left the station moving southward.

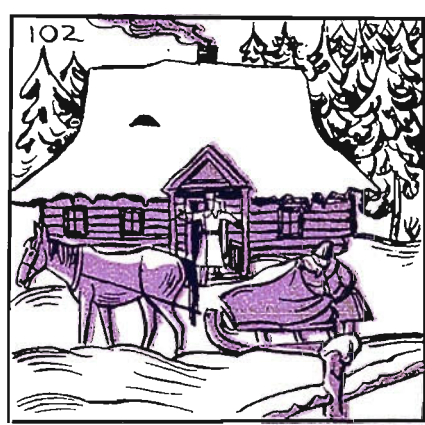
100
Вранці вартові вояки відчинили вагон з „російськими полоненими” і з страхом побачили, що він порожній.

In the morning the envoys opened the car with the "Russian prisoners" only to learn that it was empty.

101
Тим часом у лісничівці серед густого лісу Богданові друзі відпочивали по трудах утечі.

Meanwhile, in a hut deep in the forest, Bohdan's friends were resting after the escape.

102
Коло полудня Юра привіз їм трохи харчів і бойківську одягу.

Towards noon Yura brought them food and Boikian attire.

(Продовження буде)
(To be continued)